

Over de Anomia's of Paardenzadels van het
Nederlandsche strand.

door

Mej. T. VAN BENTHEM JUTTING.

(Zoölogisch Museum Amsterdam).

De *Anomia*-schelpen, welke in den loop der jaren aan de Hollandsche kust gevonden zijn, gingen tot dusverre altijd door onder den naam *Anomia ephippium* L. voor de gladde exemplaren, en *Anomia ephippium* var. *aculeata* Müll. voor de geschubde of gestekelde. Beide vormen zijn niet groot van stuk (maximum hoogte en lengte circa 25 mm) en komen tamelijk algemeen voor op wier, stukken drijfhout of kurk en op andere schelpen. Hun rechter klep is dun en bros, en ligt vlak tegen de onderlaag aan. Bovendien draagt deze schelphelft vlak onder den top een omstreeks ovale opening. Door dit gat steekt de sterk verdikte byssus, waarmede het dier zich aan den ondergrond vasthecht. De linker klep is steviger en niet doorboord.

Nu is bij hernieuwd onderzoek gebleken, dat het meerendeel van de Nederlandsche *Anomia*'s ten onrechte den soortnaam *ephippium* voert. De echte *ephippium* is een dier van zuidelijker wateren: kust van West Frankrijk, Zuid Engeland en de Middellandsche Zee. Slechts zéér sporadisch wordt zij in Nederland aangetroffen (Bakkum, Hoek van Holland, 's-Gravenhage?).

Anomia ephippium is gekenmerkt door het bezit van 3 indrukfels in de linker (niet door-

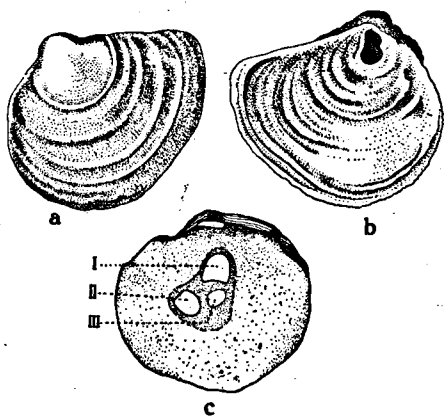

Fig. 1. *Anomia ephippium* L.

a. linker (boven) en b. rechter (onder) zijde.
c. binnenzijde van de linker klep met indrukfels van I. byssus, II, en III. sluitspier. $\times \frac{1}{3}$.

boorde) schelphelft, één groote van de byssus en twee kleinere van de sluitspier. Alle drie liggen op een duidelijk omschreven veldje in de holte van de schelp (fig. 1).

De meeste paardenzadels, die men echter aan onze kust geregeld aantreft, dragen niet, zooals de juist beschreven soort, drie, doch slechts twee indruksele in de linker klep. Van deze behoort het grootste ook weer aan de byssus, het kleinste, schuin daaronder gelegen, aan de sluitspier. Niet altijd zijn zij gemakkelijk te onderscheiden; vooral bij kleine, jonge schelpjes ondervindt men wel eens moeite.

Deze *Anomia*-soort behoort den-naam *A. squamula* L. te dragen (fig. 2). Zij omvat tevens *A. aculeata*, die dezelfde

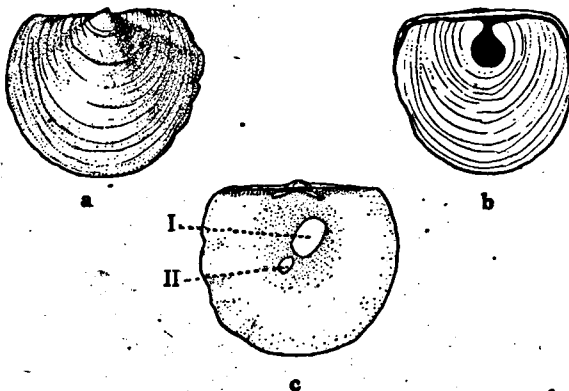

Fig. 2. *Anomia squamula* L. gladde vorm.
a. linker (boven) en b. rechter (onder) zijde. c. binnenzijde van linker klep met indruksele van I. byssus en II. sluitspier. Nat. gr.

Fig. 3.
Anomia squamula L. gestekelde vorm, $\times 2$

kenmerken bezit. De uitwendige prikkelstructuur op de linker schelphelft kan in alle mogelijke fasen van weinig tot sterk gestekeld voorkomen. (fig. 3).

Anomia ephippium en *A. squamula* vertoonen ook in den bouw der kieuwen eenige punten van verschil; doch bij aangespoelde schelpen is daarvan meestal niet veel meer te herkennen.

Anomia squamula is van een groot aantal plaatsen bekend:

Terschelling, Texel, Den Helder, Petten, Schoorl, Bergen N.H., Castricum, IJmuiden, Zandvoort, Noordwijk, Katwijk, Wasse-naarsche Slag, Scheveningen, Kijkduin, Middelharnis en Westen-schouwen.

Het ware gewenscht alle vroegere vondsten met bovenstaande nieuwe gegevens weer eens te herzien. Voor de oudste is dit vaak niet meer mogelijk, omdat de desbetreffende schelpen verloren zijn gegaan. Van de door *M a i t l a n d* (Bouwstof-fen Fauna van Nederland, 1858) genoemde soorten; *ephippium*, *aculeata*, *squamula*, *undulata* en *cylindrica* is alleen *A. squamula* in het Zoologisch Museum te Amsterdam aanwezig en correct gedetermineerd. De identiteit van *A. aculeata* is, ook zonder het voorwerp, welhaast niet te betwijfelen. Zij valt dan eveneens tot *A. squamula* te rekenen.

Onder de soorten, die *H e r k l o t s* (Week- en Lagere Dieren van Nederland, 1859) vermeldt: *ephippium*, *aculeata*, *patelli-formis* is waarschijnlijk de middelste wel goed gedetermineerd. Voor de twee andere moeten wij dat bij gebrek aan materiaal in het midden laten.

Fossiel is *Anomia ephippium* aangetroffen in het Pliocéen en in de Eemlagen van Nederland. In de beide formaties komt ook *A. squamula* voor.

Tot besluit wil ik hier met een paar regels nog uiteenzetten op welke wijze het gat in de rechter schelpklep ontstaat. (fig. 4) Bij zeer jonge *Anomia*-schelpjes, welke, alvorens zich vast te hechten, vrij in zee rondzwemmen, is de schelp geheel gaaf. Naarmate zij ouder worden ontstaat aan de basis een kleine indeuking. (a) Deze bocht wordt hoe langer hoe dieper. (b) Op deze plaats spint de voet van *Anomia* eerst enkele byssusdraden: de oorsprong van de stevige byssusprop bij het volwassen dier. De rechter klep groeit ondertusschen asym-metrisch door, vooral in achter- en ba-saalwaartsche richting. (c) De byssus wordt meer en meer in-gehuld en komt ten slotte niet ver van den slotrand te liggen (d), geheel omringd door de schelp.

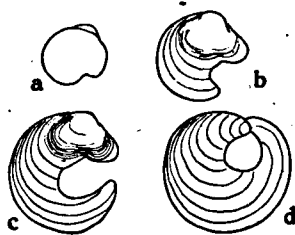

Fig. 4.
Ontstaan van de opening in de rechter klep van *Anomia*.
a. $\times 50$; b. $\times 5$; c. $\times 1\frac{1}{2}$
d. $\times \frac{1}{8}$